

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Янковий О.Г.
(підпис)
“ ___ ” _____ 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та стратегія розвитку підприємства»
(назва магістерської програми)

на тему:

**«ФАКТОРИ ТА РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ
НА ПІДПРИЄМСТВІ»**

(назва теми)

Виконавець:

студент факультету економіки та
управління підприємництвом
Войтовицький Дмитро Едуардович

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., викладач
П'ятаєва Олена Василівна

/підпис/

	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	6
1.1. Економічна сутність продуктивності праці	6
1.2. Фактори, що впливають на рівень продуктивності праці	21
1.3. Програми підвищення продуктивності праці на підприємстві	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ДП «МОРСЬКИЙ ТОРГІВЕЛЬНИЙ ПОРТ «ЮЖНИЙ»	30
2.1. Характеристика діяльності підприємства та його основні показники	30
2.2. Аналіз забезпеченості підприємства персоналом	41
2.3. Аналіз використання робочого часу на підприємстві	55
2.4. Факторний аналіз продуктивності праці	63
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	74
3.1. Резерви підвищення продуктивності праці	74
3.2. Заходи щодо підвищення рівня продуктивності праці на підприємстві	79
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	95

Актуальність теми. Перехід України від адміністративно-командної економіки до ринкової, яка базується на широкому використанні економічних методів, активізує ряд соціально-економічних проблем. За порівняно короткий період часу прийнято низку, хоч і не досить досконалих, законодавчих актів, які покликані регулювати відносини на ринку праці; в закладах освіти здійснюється підготовка спеціалістів за новими спеціальностями; у наукових журналах і збірниках усе частіше з'являються статті, присвячені трудовим відносинам, соціальному захисту, регулювання зайнятості населення, соціальному партнерству.

На даному етапі продуктивність праці є важливим планово-економічним показником, що характеризує не тільки ступінь використання трудових ресурсів на підприємстві, але й рівень ефективності всієї ринкової системи в цілому. А це означає, що фундаментальним напрямком розвитку нової ринкової системи повинні стати стабілізація вітчизняного виробництва та ріст на цій основі продуктивності праці.

Практика господарювання на ринкових засадах підтверджує ту незаперечну істину, що результативність будь-якої виробничої – господарської та комерційної діяльності залежить передовсім від компетентності та творчої активності управлінських кадрів.

Однією з головних та найважливіших загальногосподарських та галузевих функцій в умовах вітчизняних ринкових реалій є раціональне використання трудових ресурсів на всіх рівнях національної економіки, що сприятиме виготовленню конкурентоспроможної продукції, поліпшенню економічної діяльності і зростанню прибутків працівників. Реалізація цих завдань є неможливою без підвищення продуктивності та ефективності праці.

З огляду на це виникає потреба у дослідженні продуктивності праці, як чинника зростання ефективності діяльності підприємства. Вагомий внесок у дослідження категорії «продуктивність праці» зробили такі вчені-економісти: К. Маркс, А. Сміт, А. Б. Бушена, В. Є. Варзара, І. І. Бока, С. Г. Струмиліна, А.

К. Гастєв, П. М. Керженцев, С. Г. Струмїлїн, О. К. Харченко, Ю. М. Рубїнський, О. І. Амоша, М. Д. Прокопенко, Д. П. Богиня, Г. Е. Слезїнгер, Р. В. Гаврилов, О. Є. Германова, В. С. Астраускас, О. М. Уманський, І. В. Багрова, Ю. В. Буц тощо.

Проте на сьогодні в Україні майже відсутні концептуальні дослідження та розробки щодо вдосконалення механізму ефективності праці, як пріоритетного напрямку державного регулювання; неналежно розроблені теоретико-методологічні аспекти взаємозалежності між ефективністю праці та її стимулюванням, оцінкою ефекту від праці у системах стимулювання; з теоретичної точки зору існує чимало трактувань, що ускладнює єдину термінологію та формування єдиного підходу до дослідження проблем ефективності праці. Все це і обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Метою дослідження є визначення факторів і резервів підвищення продуктивності праці на підприємстві.

Завданнями дослідження є:

- 1) дослідити місця продуктивності праці та її вимірювачів і показників у діяльності підприємства;
- 2) визначити фактори, що впливають на рівень продуктивності праці;
- 3) розглянути програми підвищення продуктивності праці на підприємстві;
- 4) надати характеристику діяльності ДП «Морський торговельний порт «Южний» та провести аналіз його фінансово-господарської діяльності;
- 5) проаналізувати забезпечення підприємства персоналом;
- 6) проведення аналізу використання робочого часу на підприємстві;
- 7) здійснити факторний аналіз продуктивності праці;
- 8) виявлення та використання резервів підвищення продуктивності праці;
- 9) розробка заходів підвищення продуктивності праці.

Об'єктом дослідження є визначення основних шляхів підвищення продуктивності праці ДП «Морський торговельний порт «ЮЖНИЙ».

Предметом дослідження при написанні даної кваліфікаційної роботи стали теоретичні та практичні аспекти підвищення продуктивності праці.

Методом дослідження виступає діалектичний метод дослідження явищ та процесів у їх взаємозв'язку і розвитку. Для вирішення поставлених завдань були використані: метод статистичного аналізу, горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний методи фінансового аналізу, графічний методи.

Інформаційною базою дослідження для написання даної роботи стала статистична, фінансова та оперативна звітність підприємства, а також наукова вітчизняна і зарубіжна література з досліджуваної проблеми; законодавчі та нормативно-правові акти України з питань оцінки рентабельності підприємства; наукові статті, опубліковані у вітчизняних і зарубіжних періодичних виданнях.

Елементи наукової новизни полягають у визначенні резервів, що підвищують продуктивність праці ДП «Морський торговельний порт «ЮЖНИЙ».

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «Теоретичні аспекти продуктивності праці підприємства» // Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. – 2017. – № 27. – С. 41-45.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменування) на 5 сторінках і 1 додатку. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 94 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Впровадження цих заходів надасть можливість підприємству підвищити рівень продуктивності праці та збільшити обсяги надання послуг пов'язаним з обробленням вантажів.

Придбання двох порталних кранів підвищеної потужності кранів окупиться за 5,6 року.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дозволяють зробити такі висновки теоретичного і науково-практичного напрямків:

1. Праця – це доцільна, свідома, організована діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і духовних благ, необхідних для

задоволення суспільних і особистих потреб людей. Зміст і характер праці залежать від ступеня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин.

Процес праці містить три основних моменти: доцільну діяльність людини, тобто власну працю; предмет праці, на який спрямована праця; засоби праці, з допомогою яких людина впливає на предмет праці. Існує праця приватна та суспільна, праця конкретна та абстрактна, праця проста та складна. Показники продуктивності праці повинні забезпечувати реальну картину використання праці на підприємстві, оптимальне співвідношення між обсягом реалізованої працівником продукції і його заробітною платою. Правильний вимір продуктивності праці допомагає розкрити і мобілізувати її резерви. Існують такі основні методи вимірювання продуктивності праці: натуральний метод, при якому обсяг виробітку продукції і показники продуктивності праці обчислюються в натуральних одиницях: тоннах, кубічних метрах, метрах, штуках тощо; трудовий метод, за яким продуктивність праці визначається в годинах. Поряд з виробітком широко використовується показник трудомісткості продукції; вартісний метод, який найбільш повно враховує особливості зміни продуктивності праці і може ефективно використовуватися для її оперативного аналізу.

В Україні щодо підвищення продуктивності праці та в цілому й економіки є ще ряд невикористаних резервів та можливостей,

2. У процесі дослідження виявлені групи факторів, які впливають на продуктивність праці а саме:

- природні;
- техніко-економічні і технологічні;
- організаційно-господарські;
- загальноекономічні;
- соціальні.

3. Підвищення продуктивності – це процес, що припускає стратегічне й оперативне планування та постійний контроль за ефективним використанням методів існуючої системи продуктивності праці. Підвищити продуктивність праці можна за допомогою програм підвищення продуктивності праці, які проводяться у декілька етапів.

4. Державне підприємство «Морський торговельний порт «Южний» – одне з молодих транспортних підприємств країни, проте займає стратегічне положення в роботі міжнародних трансконтинентальних транспортних коридорів, є найбільш перспективним для забезпечення інтересів України як транзитної держави. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності, свідчить про те, що 2016 рік був для підприємства не достатньо успішним, про що підтверджують окремі показники.

Результати коефіцієнтного аналізу показали, що у 2016 році порівняно з 2015 роком спостерігається зниження показників, проте як у 2015 році порівняно з 2014 роком навпаки спостерігалось зростання по коефіцієнтам.

5. У цілому підприємство забезпечено трудовими ресурсами, але відбулися суттєві зміни у структурі персоналу товариства за 2014-2016 роки. Підприємство постійно працює над створенням нових робочих місць, так у 2016 році їх стало 29, що на 21 місце більше ніж у 2015 році. Значний склад трудових ресурсів складають працівники віком 35-50 років. Працівники з середньою і спеціальною освітою складають більшість колективу.

Підприємство постійно проводить підготовку і перепідготовку кадрів.

6. У 2016 році підприємство мало втрати робочого часу. Так у 2016 році вони склали 604930,6 годин, це сталося за рахунок таких факторів: зниження тривалості робочого часу, призвело до зниження фонду робочого часу на 605931,0 годин, зниження кількості відпрацьованих днів одним працівником також знизило фонд робочого часу на 22345,0 годин, проте як зростання середньооблікової чисельності привело до зростання фонду робочого часу на 23345,4 години. Але у 2015 році навпаки спостерігалось зростання фонду робочого часу.

У 2016 р. на підприємстві темпи зростання заробітної плати випереджують темпи зростання продуктивності праці, що свідчить про неефективне використання фонду оплати праці.

7. Досліджуване підприємство має суттєві резерви зростання середньорічного виробітку працівників основної діяльності за рахунок змін:

частки робітників у загальній чисельності працівників і кількості днів, які відпрацював один робітник за рік. Це показали розрахунки, що зроблені за допомогою методу ланцюгових підстановок і методу виявлення ізольованого впливу факторів.

8. Резерви росту продуктивності праці – це ті рушійні сили, або причини, під впливом яких змінюється її рівень. Їх можна об'єднати в три групи: матеріально-технічні фактори, організаційно-економічні й управлінські фактори, соціально-психологічні фактори.

У результаті усунення цілоденних і внутрішньозмінних втрат робочого часу та підвищення середньогодинного виробітку на одного робітника й фондівіддачі резерви зростання продуктивності праці в ДП «Морський торговельний порт «ЮЖНИЙ» складають 355,16 тис. грн.

9. Основними заходами підвищення рівня продуктивності праці для ДП «Морський торговельний порт «ЮЖНИЙ» є:

1. Підвищення рівня продуктивності праці за рахунок заміни основних засобів.
2. Підвищення рівня продуктивності праці за рахунок заміни монтажних пристроїв.

Впровадження цих заходів надасть можливість підприємству підвищити рівень продуктивності праці та збільшити обсяги надання послуг пов'язаним з обробленням вантажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: закон України від 16 січ. 2003 р. – К. :Атіка, 2003. – 208 с.
2. Про колективні договори та угоди : закон України від 01.07.1993 р. №3356-ХІІ із змінами і доповненнями у 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 36. – С. 36-40.
3. Про оплату праці : закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР // Галицькі контракти. – 1995. – № 21. – С. 5-36.
4. Аносов И. Стратегическое управление : пер. с англ. / И. Аносов ; под. ред. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1993. – 207 с.

5. Андрушків Б. М. Основи менеджменту / Б. М. Андрушків, О. Е. Кузьмін. – Львів: Світ, 1995. – 296 с.
6. Акулов М. Г. Економіка праці і соціально трудові відносини : навч. посібник / М. Г. Акулов, А. В. Драбаніч, Т. В. Євась та ін. – Центр учбової літератури, 2015. – 328 с.
7. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 416 с.
8. Бланк І. А. Стратегія та тактика управління фінансами / І. А. Бланк. - К. : Київ. ІТЕМ ЛТД ; АДЕФ-Україна, 1996. - 536 с.
9. Богачев В. Ф. Стратегия малого предпринимательства / В. Ф. Богачев, В. С. Кабаков, А. М. Ходаток. – СПб. : Изд-во «Корвус», 1995. – 224 с.
10. Бреддик У. Менеджмент в организации: учеб. пособие / У. Бреди. – М. : Инфра-М, 1997. –344 с.
11. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент : в 2-х т. / Ю. Бригхем, Л. Гапенски. – СПб. : Экономическая школа, 1997. – 379 с.
12. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посібник / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. :Знання -Прес, 2000. – 313 с.
13. Бойчик М. І. Економіка підприємства : навч. посібник / М. І. Бойчик, П. С Харів, М. І. Хопчан. – Львів : Сподом , 2000. – 211с
14. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз : навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
15. Буряк П. Ю. Економіка праці й соціально-економічних відносин : навч. посібник / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
16. Болюх М. А. Економічний аналіз : навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов ; за ред. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2003. – 556с.
17. Василенко В. А. Стратегічне управління : навч. посібник / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : КНЕУ, 1996. – 296 с.
18. Войтовичський Д. Е. Теоретичні аспекти продуктивності праці підприємства / Войтовичський Д. Е., Кошельок Г.В. // Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємством. – 2017. – № 27. – С. 41-45.
19. Грішнова О. А. Економіка праці і соціально-трудова відносин : підручн. / О.А. Грішнова. – Знання, 2004. – 535 с.

20. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / За ред О.Г.Осауленко. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
21. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу / В. М. Іваненко. – К. : КНЕУ, 2000. – 207 с.
22. Завіновска Г. Т. Економіка праці : навч. посібник / Г. Т. Завіновска. – К. : КНЕУ, 2000. – 188 с.
23. Инновационный менеджмент / под. ред. С. Д. Ильенковой. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 246 с.
24. Єсинова Н. І. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посібник / Н. І. Єсинова. – К. : Кондор, 2004. – 432 с.
25. Житна І. П. Економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник : пер. з рос. / І. П. Житна, А. М. Нескреба. – К. : Вища шк., 1992. – 348 с.
26. Калина А. В. Економіка праці : навч. посіб.: - К.: МАУП, 2004 – 272 с.
27. Кинг У. Стратегическое планирование : пер. с англ. / У. Кинг, Д. Клиланд; под общ. ред. Г. Б. Кочеткова. – М. : Экономика, 1982. – 395 с.
28. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2000. – 328 с.
29. Ковальов В. М. Економіка праці і соціально-трудова відносин : навч. посібник / За аг. Ред. В.М. Ковальова. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 256 с.
30. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посібник. - Суми.: ВТД «Університетська книга», 2006. – 264 с.
31. Луцишин Л. М. Планування діяльності підприємства : навч.- метод. посібник / Л. М Луцишин. – Івано- Франківськ : Полум'я, 2014. – 168 с.
32. Масютин С.А., Стратегический маркетинг на российском предприятии // Масютин С.А., Касилов В.П. – ЭКО, 1999. – № 10 – С. 71-75.
33. Менеджмент организации : учеб. пособие / З. П. Румянцева, Н. А. Соломатин, Р. З. Акбердин [и др.]. – М. : ИНФРА М., 1997. – 432 с.
34. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 201 с.
35. Мних Є. В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві / Є. В. Мних. - Львів : Світ , 2003. - 254 с.
36. Мескон М. Основы менеджмента : пер.с англ. / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1992. – 361 с.

37. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібник / В. О. Мец. – К. : КНЕУ, 1999. – 132 с.
38. Мова Н. Інноваційна діяльність в Україні та напрями її розвитку / Н Мова, В. Хаустов // Економіка України. – 2011. - № 6. – С. 33-36.
39. Нестеров В. Стратегический анализ и решение собственника / В. Нестеров // Экономика и жизнь. – 1997. – № 9. – С. 20-23.
40. Основы менеджмента и маркетинга / под ред. Р. Садегорова. – Минск Высшая шк., 1995. – 382 с.
41. Осипов В.И. Экономика предприятия: учебник / Осипов В.И. – Одесса «Маяк», 2005. – 717 с.
42. Осовська Г. В. Основи менеджменту : курс лекцій / Г. В. Осовська. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 600 с.
43. Паркинсон С. Н. Искусство управления / С. Н. Паркинсон, М. К. Рустамджи ; пер. с англ. К. Савельева. – М. : Агентство « ФАИР», 1997. – 272 с.
44. Петров А. Н. Стратегическое планирование развития предприятия : учеб пособие / А. Н. Петров. – СПб. : Изд-во СПбУЭФ, 1993. – 243 с.
45. Покропивний С. Ф. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності С.Ф. Покропивний – К. : КНЕУ, 2000. – 272 с.
46. Покропивний С. Ф. Инновационный менеджмент в рыночной системе хозяйствования / С. Ф. Покропивний // Экономика Украины. – 1995. – № 2. – С. 34.
47. Фінанси підприємств / під ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2000. – 235 с.
48. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – вид. 2-ге, перероб. та допов. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
49. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 390 с.
50. Современный бизнес / Речмен Д. Дж., Мексон М. Х., Боуви К. Л., Хилл Дж. В. – М. : ИНФРА-М, 1995. – 164 с.
51. Росс С. Основы корпоративных финансов / С. Росс, Р. Вестрефилд, Б Джордано. – М. : Лаборатория базовых знаний, 2000. – 304 с.
52. Савіцкая Г. В. Аналіз господарської діяльності : учеб. пособие / Г. В. Савіцкая. – М. : ИНФРА – М, 2002. – 335 с.

53. Фінкільштейн О.В. Закордонний досвід державного управління безперервною освітою / Фінкільштейн О.В. // Економіка і управління: теорія та практика: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 12-13 вересня 2014 р. – Дніпропетровськ: «Герда». 2014. – 226 с.
54. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств в АПК: навч. посібник – 2-е вид. – Суми : Університетська книга, 2006. – 240с.
55. Чухліб О.А. Управлінське рішення щодо витрат у собівартості продукції / О.А. Чухліб // Фінанси підприємств. – 2016 р. – № 2. – С. 129-137.
56. Хайек Ф.В. Безработица и денежная политика: Правительство как генератор «делового цикла» / Ф.В. Хайек // Экономические науки. – 2006. – № 11. – 168 с.
57. Хромов П.А. Производительность труда (теория, методология, динамика). / П.А. Хромов. – М.: Наука, 2014. – 239 с.
58. Янковий Р.В. Шляхи підвищення продуктивності та результативності праці на підприємстві / Янковий Р.В., Харченко Т.С. // ЕКОНОМІКА: реалії часу. – 2016. – № 1(6). – С.23-26.
59. Янковой А. Г. Индексные модели факторного экономического анализа / А. Г. Янковой. – Матер. 5-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2010. – С. 272–277.
60. Янковой А. Г. Математико-статистические методы и модели в управлении предприятием / А. Г. Янковой. – Одесса: ОНЭУ, 2015. – 250 с.
61. Янковой А. Г. Синергетический эффект факторов рентабельности собственного капитала предприятия / А. Г. Янковой, Ю. А. Чернецкая // Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление. – 2015. – № 1. – С. 149-151.
62. Яценко В. М. Інвестування у людський капітал в умовах трансформаційної економіки: регіональний аспект / В.М. Яценко, О.П. Кошулько // Фінанси України. – 2017. – № 5. – С. 48 – 54.